# IELTS IMTIHONIGA MATEMATIK-MANTIQIY FIKRLASH: CHET TILINI O‘RGANISHDA FIZIK VA MATEMATIK YONDASHUVLARNING ROLI

**Farxodova Saodat Erkinboy qizi**
Xiva shahar 2-sonli ixtisoslashtirilgan maktabi,
9-sinf o‘quvchisi
https://orcid.org/0009-0002-3486-255X
xivagsm555@gmail.com
https://doi.org/10.5281/zenodo.23158037

**ANNOTATSIYA**

Maqolada IELTS imtihoniga tayyorgarlikda vaqtni matematik taqsimlash, tezlik formulasi va mantiqiy qaror daraxti kabi fizik-matematik yondashuvlarning ahamiyati tahlil qilinadi.

**KALIT SO‘ZLAR**

IELTS, mantiqiy fikrlash, vaqtni taqsimlash, tezlik formulasi, chet tili, matematik yondashuv, Reading, Writing.

**АННОТАЦИЯ**

В статье анализируется значение физико-математических подходов - распределения времени, формулы скорости и дерева логических решений - при подготовке к экзамену IELTS.

**КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА**

IELTS, логическое мышление, распределение времени, формула скорости, иностранный язык, математический подход, Reading, Writing

**ABSTRACT**

The article analyzes the role of physics-based and mathematical approaches, time allocation, the rate formula and a logical decision tree, in preparing for the IELTS exam.

**KEY WORDS)**

IELTS, logical thinking, time management, speed formula, foreign language, mathematical approach, Reading, Writing

## KIRISH

Chet tilini o‘rganish, xususan IELTS xalqaro imtihoniga tayyorgarlik ko‘rish, ko‘pincha faqat lug'at va grammatikani yodlash jarayoni sifatida qabul qilinadi. Biroq amaliyot shuni ko‘rsatadiki, imtihonda yuqori natijaga erishish uchun mantiqiy fikrlash va vaqtni matematik jihatdan to‘g'ri taqsimlash qobiliyati ham hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Ushbu maqolaning maqsadi - IELTS imtihonining tuzilishini matematik (vaqt taqsimoti, tezlik formulasi) va mantiqiy (formal mantiq asosidagi qaror qabul qilish sxemasi) nuqtai nazardan tahlil qilish hamda bunday yondashuvning amaliy foydasini ko‘rsatishdir. Tadqiqot vazifalari: imtihon bo‘limlari bo‘yicha vaqt me’yorlarini jadval asosida tizimlashtirish; yozma

ish tezligini hisoblash formulasini qo‘llash; Reading bo‘limidagi topshiriqlarni yechish uchun mantiqiy sxema taklif etish.

**ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA (**

Til testlarida vaqtni boshqarish va qaror qabul qilish jarayonlari kognitiv fanlarda yaxshi o‘rganilgan. Daniyel Kaneman o‘zining mashhur ishida odamlar qarorlarni ikki xil tizim, tez intuitiv va sekin tahliliy fikrlash orqali qabul qilishini ko‘rsatgan [1]; bu g'oya Reading bo‘limidagi TRUE/FALSE/NOT GIVEN kabi topshiriqlarni yechishda alohida ahamiyat kasb etadi. Jon Fild tinglab tushunish jarayonining kognitiv asoslarini, Kir Vir esa til testlarini baholash metodologiyasini tahlil qilgan [2, 3].

**Tadqiqot metodologiyasi sifatida quyidagi uchta sodda vosita qo‘llanildi:**

1) Vaqt taqsimoti tahlili: IELTS ning rasmiy formatiga asoslanib, har bir bo‘lim uchun ajratilgan vaqt va savollar soni jadval ko‘rinishida tizimlashtirildi, so‘ngra o‘rtacha vaqt/savol nisbati oddiy bo‘lish amali orqali hisoblandi (1-jadval).

2) Tezlik formulasi: fizikadagi tezlik (masofa/vaqt) tushunchasiga o‘xshash tarzda, yozish tezligi r = N / t formulasi orqali hisoblab chiqildi, bunda N - so‘zlar soni, t - vaqt (2-rasm).

3) Mantiqiy qaror sxemasi:Reading bo‘limidagi uch tomonlama tasniflash (TRUE / FALSE / NOT GIVEN) formal mantiqning uchlik klassifikatsiya tamoyili asosida vizual sxema ko‘rinishida tuzildi (1-rasm).

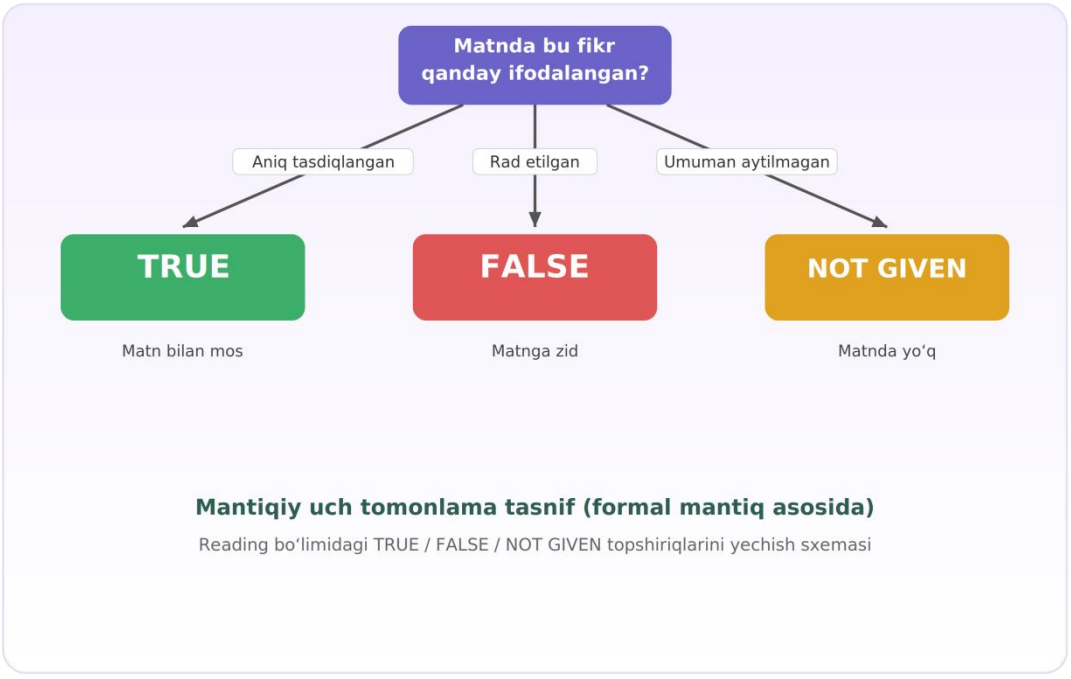


**1-rasm. Reading bo‘limi uchun mantiqiy qaror sxemasi (TRUE / FALSE / NOT GIVEN)**

**NATIJALAR**

IELTS imtihonining rasmiy formatini tahlil qilish natijasida quyidagi ma’lumotlar tizimlashtirildi (1-jadval):

| Bo‘lim | Davomiyligi | Topshiriqlar soni | O‘rtacha vaqt/topshiriq |
|---|---|---|---|
| Listening | 30 daqiqa | 40 savol | ≈ 0,75 daqiqa |
| Reading | 60 daqiqa | 40 savol | 1,5 daqiqa |
| Writing | 60 daqiqa | 2 topshiriq | 20 / 40 daqiqa |
| Speaking | 11-14 daqiqa | 3 qism | ≈ 4 daqiqa |

**1-jadval. IELTS bo‘limlari bo‘yicha vaqt va topshiriqlar taqsimoti**

Jadvaldan ko‘rinib turibdiki, Reading bo‘limida bitta savolga o‘rtacha 1,5 daqiqa, Listening bo‘limida esa atigi 0,75 daqiqa to‘g'ri keladi.Bu oddiy bo‘lish amali imtihonda vaqtni oldindan rejalashtirish imkonini beradi (1-diagramma).

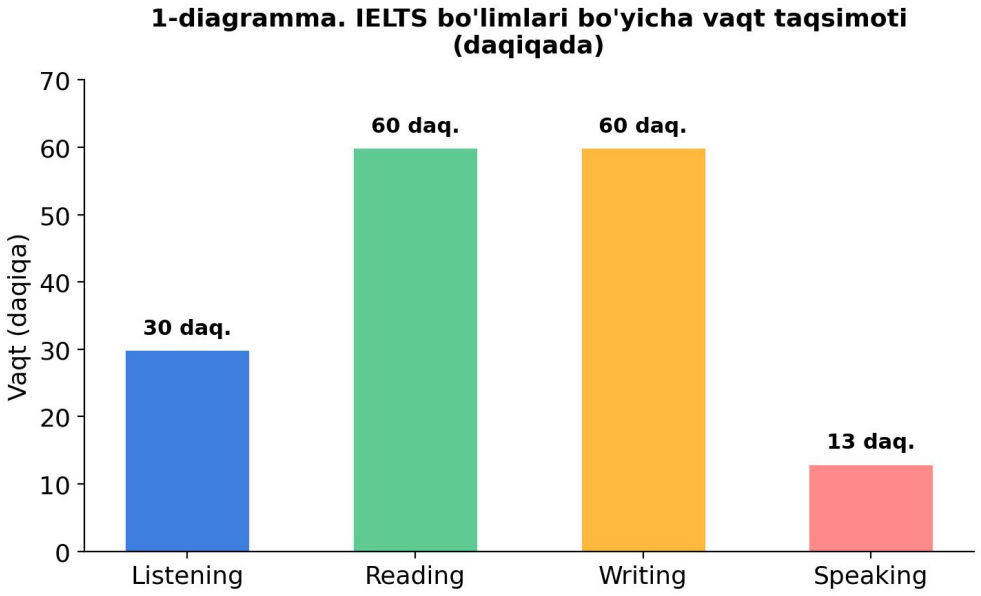


**2-diagramma. IELTS bo‘limlari bo‘yicha vaqt taqsimoti**

Yozish tezligi formulasi r = N / t yordamida Writing Task 1 va Task 2 uchun hisob-kitob amalga oshirildi: Task 1 uchun N = 150 so‘z, t = 20 daqiqa bo‘lganda r ≈ 7,5 so‘z/daqiqa; Task 2 uchun N = 250 so‘z, t = 40 daqiqa bo‘lganda r ≈ 6,25 so‘z/daqiqa (2-rasm). Bu shuni ko‘rsatadiki, Task 2 uchun har bir so‘zga sarflanadigan vaqt ko‘proq, chunki bu qismda chuqurroq argumentatsiya va murakkabroq fikr tuzilishi talab etiladi.

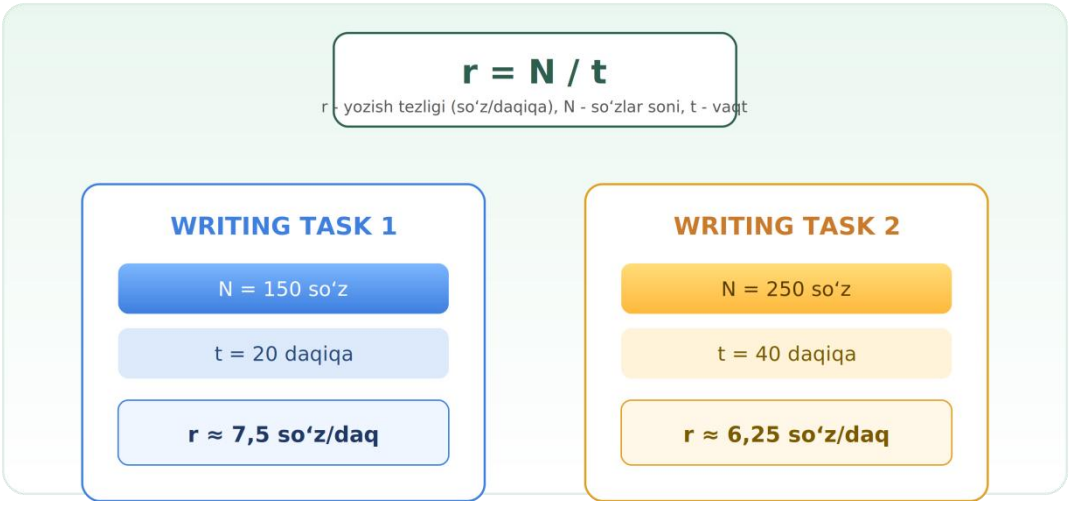


**3-rasm. Yozish tezligi formulasi: Task 1 va Task 2 taqqoslash**

**MUHOKAMA**

Yuqoridagi hisob-kitoblar shuni ko‘rsatadiki, IELTS imtihoniga tayyorgarlik jarayonini shunchaki til bilimini oshirish emas, balki resurslarni (vaqt, e’tibor) matematik tarzda rejalashtirish jarayoni sifatida ham ko‘rish mumkin. Har bir bo‘lim uchun o‘rtacha vaqt me’yorini oldindan bilish imtihon paytidagi stressni kamaytiradi va nomaqbul vaqt yo‘qotishlarining oldini oladi.

Mantiqiy qaror sxemasi esa Reading bo‘limidagi eng ko‘p xato qilinadigan topshiriq turini, ya’ni TRUE/FALSE/NOT GIVEN'ni tizimli yechishga yordam beradi: o‘quvchi har bir savolni uch bosqichli mantiqiy tekshiruvdan o‘tkazadi va tasodifiy javob berish ehtimoli kamayadi. Bu yondashuv Kanemanning tez va sekin fikrlash nazariyasidagi “sekin, tahliliy tizim”ni ongli ravishda faollashtirishga o‘xshaydi.

Tezlik formulasi (r = N / t) esa Writing bo‘limida vaqtni notekis taqsimlashning sababini matematik tilda tushuntiradi: Task 2 ko‘proq vaqt va past tezlikni talab qiladi, chunki mazmun jihatidan murakkabroq. Demak, fizika va matematikadagi oddiy tushunchalar orqali chet tili imtihoniga tayyorgarlikni ham ilmiy asoslangan, tizimli jarayon sifatida qurish mumkin.

**XULOSA**

O‘tkazilgan tahlil natijasida quyidagi xulosalarga kelindi: birinchidan, IELTS imtihonining har bir bo‘limi uchun vaqt va topshiriqlar sonini jadval asosida tizimlashtirish o‘quvchiga aniq reja tuzish imkonini beradi; ikkinchidan, tezlik formulasi (r = N / t) yozma ishlarda vaqtni to‘g'ri taqsimlashga yordam beradi; uchinchidan, formal mantiqqa asoslangan qaror sxemasi Reading bo‘limidagi murakkab topshiriqlarni tizimli yechishni osonlashtiradi.

Shunday qilib, fizik va matematik yondashuvlar chet tilini o‘rganish jarayonining ajralmas qismiga aylanishi mumkin. Kelajakda ushbu usullarni real IELTS mock-test natijalari asosida sinab ko‘rish va ularning band ballga ta’sirini miqdoriy baholash tavsiya etiladi.

**ADABIYOTLAR RO‘YXATI**

1. Kahneman D. Thinking, Fast and Slow. - New York: Farrar, Straus and Giroux, 2011.
2. Field J. Listening in the Language Classroom. - Cambridge: Cambridge University Press, 2008.
3. Weir C.J. Language Testing and Validation: An Evidence-Based Approach. - Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2005.
4. Cambridge Assessment English. The Official Cambridge Guide to IELTS. - Cambridge University Press, 2014.
5. IDP: IELTS Australia, British Council, Cambridge Assessment English. IELTS Test Format. - ielts.org, 2024.
6. Xolmatova Z.A. Chet tili o‘rganishda mantiqiy fikrlashni rivojlantirish metodikasi. - Toshkent: Fan, 2021.
7. Peregon D.V. Vaqtni matematik taqsimlash asoslari o‘quv jarayonida. - Toshkent: O‘qituvchi, 2019.